բերքերի մէջ խառնվում ու կորչում էին, այժմ առանձին կարող է օտարաց ուշքը գրաւել ու մեր երկիրն էլ զանազան հետաքրքիր անձանց ուսումնասիրելու առարկայ դառնալ։

Արևելեան տէրութիւնները — Տաճկաստանը, Պարսկաստանը, Չինաստանը, Եապօնիան և այլն, այս աշխարհահանդէսի մէջ մեծ տեղ են բռնում և մեծ պատրաստութիւնների վերա են, բայց առ այժմ ոչինչ չէ կարելի ասել, որովհետև այս երկիրների մեծ մասը քողով են ծածկուած, միայն լսվում են չաքուչների ձայները և երբեմն երևում են այստեղ այնտեղ չինացի, եապօնացի կամ Տաճկաստանի մշակները Վիէննայի մէջ.—

Ուրախալի է որ Տաճկաստանի և Պարսկաստանի ներկայացողների մէջ Հայ անձինք էլ են խառնուած. Պարսկաստան երկրի Վիէննայի աշխարհահանդէսի մէջ ներկայացնող մի պաշտօնական հայերէն, գաղղիերէն և ռուսերէն հասկացող Հայ ազգի իշխանն է.—

Կարծեմ աւելորդ չի լինի մի քանի խօսք ևս Վիէննայի նիւթական կարեաց արժէքների վրա, որի թանգութեան լուրը սաղ աշխարհքի վրա տարածուեցաւ և շատերի միտքը փոխեց Վիէննա գալու։ Ցիրաւի ամսոյս սկիզբները մեծ թանգութիւն էր թէ բնակարանների և թէ ուտելիքների և խմելեաց, բայց վիէննացիք շուտով նկատեցին իրանց սխալմունքը, տեսան որ օտար հիւրերը վախենալով Վիէննայից ստացած լուրերով չեն գալի, իսկ մի անգամ այստեղ ընկած ու սովոր օտարներն էլ չեն նեղանում մի քառորդ կամ կէս ժամ կորցնելու և էժան հիւրանոցներումն ճաշելու ու բնակուելու, հարիւրաւոր հիւրանոցներ չը նայելով իր արած օրական մեծ ծախքերի ամբողջ օրը մի հիւր չէ ընդունում, ծառաները (կէլներներն) պարապ ձեռքը ջիբում իզուր հիւրատէրից փող ու ապրուստ էին ստանում և չուացնելով դռնից կամ պատուհանից սպասումէին մի մոլորեալ օտարականին որ սխալմամբ իր փողի քսակը նրանց թափ էր տալ տալի։ Քաղաքիս կառավարութիւնը և լրագիրները սկսեցին իրանց գործունէութիւնը, որին ստիպելով, որին համոզելով հասկացնել որ այս թանգութիւնը իրանց դժբաղդութիւն է, որ սրա վերջը այն կը լինի որ այս աշխարհահանդէսը միայն վիէննայեցւոց համար կը դառնայ և հարիւրից մէկն օտարական կը մնայ կամ կը գայ այստեղ իր փողերը մսխելու. շատ չը տևեց այս տեսակ վարմունքը. քաղաքային վարչութեան և մանաւանդ լրագիրների ազդեցութիւն այն արաւ, որ երկու չորս օրից յետոյ բնակարանների գինները վեր ընկան նոյնպէս և ուտելեաց ու խմելեաց. այժմս կարելի է մի մարդու համար բնակարան գտնել օրէնք մի ֆիորինով *) ամսական 15—30 ֆիորինով, մի պորցիայ սուպը արժի հիմայ գրեթէ ամէն տեղ 8—20 Աւստր. կրէյծեր. մսեղէն կերակուրները, կարտոֆիլով կամ ուրիշ բանով միասին պորցիան արժի 35—90 կրէյցէր Աւստր. մի մեծ բաժակ գարեջուր 12—15 կրէյցեր, մի մեծ շիշ սովորական ճաշու գինին 50 կրէյր. մինչև մի ֆիորին, մի մեծ թաս կաֆէն 18—25 կրէյցեր կաթով կամ սէրով. մի գրուանքայ **) տաւրի միս 30—40 կրէյցեր, մի գրուանքայ ալիւր 10—15 կրէյցեր և այլն և այլն։

Վերոյիշեալ գինները հաղորդում եմ որովհետև մասնաւորապէս հենց գերմանացի ծանօթներիցս էլ անգամ նամակով յայտնել էին ինձ իրանց երկիւղը Վիէննայի թանգութիւնից, և ինչքան մնգամումն պէտք է լինի. մանաւանդ այն անձանց համար որոնք նպատակ ունեն այս աշխարհանդէսից օգուտ քաղելու իրանց առարկայումն։

Մի խորհուրդ մեր հայ երիտասարդ ուխտաւորներին. թող նրանք Վիէննայ հասնելուն պէս տեղեկանան այստեղ գտնուող մեր կողմի Հայ երիտասարդաց և մանաւանդ Հայ ուսանողաց հասցէները և նրանց խորհրդի դիմեն. այս օտար տեղումն կարծեմ, կարող եմ ասել, որ մեր Գերմանիայի ուսանողները որոնց մեծ մասը երևի այս աշխարհանդէսին այցելութիւն կանէ և բաղդաւորապէս մեծ թիւ է կազմում, ուրախ կը լինեն կարելին չափ խորհրդով և գործով օգնական լինելու, մեր հայկական այն դասին որնոր միայն ուսման և իրան կոչումի մէջ կատարելագործուելու նպատակով այստեղ ուխտ կը կատարեն ու ցանկալի է որ այսպիսի ուխտաւորների թիւը մեծ լինի. գոնէ այս մեծ ուսումնարանից հայն էլ մի բան սովորի։

Բ. Թ.

---

*) Նանօթ. մի թուղթ ասի ռուբլին այժմ արժի Աւստրիայի ֆիորին և 45—48 Աւստրիայի կրէյցեր. Մի Աւստրիայի ֆիորին ունի 100 կրէյցեր, մի ասի կոպէկն մօտ մի կրէյցեր և կէսն է Աւստրիացւոց փողով։

**) Աւստրիայի գրուանքան մեր գրուանքից մեծ է.

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Սղնախում կայ մի եկեղեցի սուրբ Նինուէ անունով. այն եկեղեցւոյ վերա փորած է մի կշիռ որի մի թաթում դրած է մի կտոր արդարութիւն, իսկ միւս թաթից կախուած հազարաւոր սատանաներ քաշում են կշիռն, բայց արդարութիւնը մնում է իրա ծանրութեան մէջ անշարժ.

⁂

Տփխիսում ցանկանումեն բաց անել առևտրական դատարան և այդ պատճառաւ մայիսի 24-ին ժողովվել էին քաղաքական կառավարութեան դահլիճը քաղաքից ընտրուած պատգամաւորներ դատարանի նախագիծը քննելու համար հարկաւոր էր որ այն նիստում քննէին և այն թէ ժողովուրդի որ դասից կարող են լինել անդամները. Որովհետև պատգամաւորների մէջ կային իրաւաբաններ, ուստի սոքա կարծում էին որ անդամներն անկասկած պէտք է լինեն իրաւաբաններից, ծառայողական մասը, որ իրա աշխատութեամբ հասել էր ծառայական պաշտօններին, կարծելով որ իրաւաբաններից շատերը ստանալով դիպլօմ միայն արքունական ծառայութեան մէջ մի արտօնութիւն են ժառանգել, բողոքում էր իրաւաբանների կարծիքի դէմ, ասելով որ իրանց դասից աւելի յարմար է անդամներ ընտրելը. Երրորդ դասը փաստաբանները իրանց փաստաբանական ճարտարութեամբ պաշտպանում էին իրանց իրաւունքը անդամ լինելու համար. Չորրորդ—վաճառականական դասը՝ զարմանալով այդպիսի կարծիքների վերա կոչում էր՝ մեր դատարանը վաճառականների համար է, և թէ նոցա կեանքի, գործերին, հաշվատարութեան ծանօթներն վաճառականներն են, ուրեմն նոքա պիտի լինեն դատաւոր իրանց դատարանի մէջ.

⁂

«Մշակի» խմբագրութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ գեր. Արիստակէս վարդապետ Սեդրակեանցից իր աշխատութիւնը՝ «Հնութիւնք Հայրենեաց ի գաւառին Երնջակու»։

⁂

Այժմ գրականութեան մէջ շատ են խօսում Ուիլիէմ Սօրնտըն (William Thornton) անգլիացու մի նոր փիլիսոփայական շարադրութեան մասին. Առաջ նա յայտնի էր Եւրօպայում մանաւանդ իր «Աշխատանք» անունով գրքով։—Գուցէ հետաքրքրելի է իմանալ մեր տիկնանց, որ այդ երևելի անգլիացու մայրը՝ հայուհի էր։

⁂

Վիէննայից գրում է մեզ պ. Բ. Թ. որ խօսք կայ թէ Վիէննայի աշխարհահանդէսը բաց է մնալու մինչև հոկտեմբերի 31-ը 1873 թուի։

⁂

«Մասիս» լրագիրը հաղորդում է Կ. Պօլսից՝ այս առաւօտ ժամ իննին միջոցները Բերայի շիտակ ճանբան Թէքկէին մօտ հրդեհ պատահելով, 80-ի չափ տուն և խանութ այրեցան։

⁂

Նոյն լրագրի մէջ կարդումենք՝ Վիտինէն եկած վերջին լուրերը քօլէռային բոլորովին դադրած ըլլալը կը հաստատեն. Բէչիթի մէջ ալ բռնուողներուն թիւն օր քան զօր նուազելով, օրը տասնի իջած է։

ՏԵՂԵԿԱՑՈՅՑ

ՓՕՍՏԸ. Ռուսաստան և Արտասահման ամեն օր, բացի կիրակի օրից. Երկուշաբթի. Քութայիս, Չէրնօմորի վիճակ, Սուխում, Երևանի գաւառ. Երեքշաբթի. Բագու, Գանձակ, Դաղստանի նահանգ (թեթև փօստը). Չորեքշաբթի Քութայիս և Ալէքսանդրապօլ. Ուրբաթ Քութայիս, Երևան, Նուխի, Զաքաթալ, Ախալցխայ. Շաբաթ. Բագու Գանձակ (ծանր փօստը)։

ՓՕԹԻ-ԹԻՖԼԻՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆ գնումէ ամեն օր՝ խառն գնացքը առաւօտ 9 ժամին 25 րոպէ. ճանապարհորդների գնացքը երեկոյեան 9 ժամին 30 րոպէ. Գալիս է՝ կէս օրից յետոյ 4 ժ. 47 ր. և երեկոյեան 11 ժ. 40 ր.

ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԸ երեխեկ հիւանդների համար գտնվումէ Ս. Նշան եկեղեցու մօտ Եազօր Ղարաջեևի տանը և բաց է ամեն օր հիւանդների ընդունելութեան համար առաւօտեան 9 ժամից մինչև 1 ժամը կէսօրից յետոյ.

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ԹԻՖԼԻԶԻ ՎԱՃԱՌԱՆՈՑ

(Յունիսի 6-ին).

ՈՍԿԻՆ. (պօլուիմպէրիալ)	6	ռ.	8	կ.
ԲԱՄԲԱԿԸ Երևանու	4	„	50	„
„ երկրորդ տեսակը	4	„	45	„
„ Ամերիկայի սերմից	6	„	50	„
ԲՈՒՐԴԸ Թուշի	6	„	50	„
„ „ երկրորդ տեսակը	6	„	—	—
„ Թարեքեամի	5	„	—	—
ՇԱՔԱՐԸ Ռուսի (Բրօդկու)	7	„	40	„
„ „ միւս տեսակը	7	„	30	„
„ գազրանիցու տրանցիդ.	5	„	10	„
մաքուր վճարած	8	„	25	„
ՇԱՔԱՐԱԽԱԶԸ Ռուսի	6	„	30	„
ՂԱՀՎԱ Լևանի լաւը	15	„	—	—
„ Մօկօ, շատ լաւը	17	„	50	„
„ Մարտինիկոի, ցածրը	14	„	—	—

ԱԼԻՒՐԸ Երևանի առաջին տեսակը	1	„	40	„
„ „ երկրորդ տեսակը	1	„	30	„
ԱԼԻՒՐԸ Դեանջու հասարակ	1	„	60	„
„ Շորագեալու	1	„	60	„
ԳԱՐԻՆ Երևանի	—	—	90	„
ՊՂՊԵՂԸ	11	„	—	—
ՇԻՐԲԱԽՏԻ ձէթ	10	„	60	„
ՄՈՄ	12	„	—	—

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱՆՈՑ

(Յունիսի 6-ին)

ՓՈԽԱՆԱԿ. բարաթ պօլս. . . վճա.	6—70
„ „ Թաւրիզում վճա.	4—70
ՄԱՐՍԷԼ և Փարիզ, 100 րուբլին աժէ.	$341\frac{1}{2}$ ֆր.
ԼՈՆԴՈՆԻ վերա, (Օդէսայի կուրսը) 7 րուբլի $41\frac{1}{2}$ կոպէկը աժէ.	1 լիրա
ՄԱՐՍԷԼՈՒՄ բամբակի 50 քիլօ 3 փութ 2 գրվ.) ծախվումէ.	76 ֆր.
(ՄԱՐՍԷԼՈՒՄ Երևանու Ամերիկ. սերմի բամբակը ծախվումէ	90 ֆր.
„ առաջին տեսակը	60 ֆր.
„ երկրորդ տեսակը	50 ֆր.
ՄԱՐՍԷԼՈՒՄ Թուշի սպիտակ բուրդը ծախվում է	95 ֆր.
„ երկրորդ տեսակը.	$92\frac{1}{2}$ ֆր.
„ դառան բուրդը աժէ	105 ֆր.
„ Թարաք. բուրդը աժէ	70 ֆր.
„ Ղարաբ. բուրդը աժէ	55 ֆր.
„ երկրորդ տեսակը	50 ֆր.

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼՍՈՒՄ խարջ Նուխվայ թելն (մետաքսը) շատ ընտիրը 146 րուբլի.

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՎԱՃԱՌԱՆՈՑ։

(Մայիսի 26-ին)

ԼՈՆԴՈՆ.—մի ռուբլի աժէ $32\frac{7}{32}$ պէնս (փոխանակ 40 պէնս).

ՓԱՐԻԶ.—մի ռուբլի աժէ 342 սանտիմ (փոխանակ 400 սանտիմ).

Առաջին ներքին 5% փոխառութեան տոմսակ			—
երկրորդ			—
5% Բանկի տոմսակ	„	1 շրջանի	—
„ „	„	2 շրջանի	$95\frac{3}{8}$
„ „	„	3 շրջանի	—

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Յակոբ Վանցեանցի ժառանգները պատիւ ունին յայտնելու ինչպէս օտարաքաղաքացի, նոյնպէս և օտարերկրացի վաճառականներին, որ յուլիսի 25-ից 1873 թուի նրանք բաց անելու են առանձնակարգ Գործակատարութիւն ապրանքների տեղափոխութեան „Правдолюбецъ" (պրավդօլիւբէց) ֆիրմայով,—Թիֆլիսում, Փօթիում, Կ. Պօլսում, իսկ օգոստոսի 25-ից և Մարսէյլում։ Վանցեանցի ժառանգները բոլոր միջոցները գործ են դնում ապրանքների շուտ տեղափոխութեան համար, կատարեալ երաշխաւորութեամբ, որ ամենքը որք բարեհաճեն դիմել յիշեալ գործակատարութեանը յանձնարարութիւններով, ամեն կողմից բաւական կը մնան իրանց ապրանքների շուտ և ճիշդ տեղափոխութեան մասին, մատչելի գներով։

Գլխաւոր գործակատարութիւնը գտնվելու է Փօթի քաղաքում, կառավարութեամբ Տիգրան Յակոբեան Վանցեանցի։

Ժառանգներ—եղբայրներ Տ. Գ. և Ե. Վանցեանց։

Մամուլի տակ մտաւ „Մեծ մարդկի պատմութիւններ" անունով թարգմանական աշխատութիւնը։ Խնդրում եմ դարձեալ Հայ պարոններից չմոռնալ իւրեանց դրամական օգնութիւնը։

Գրիգոր Տէր-Մելքիսեդեկեան։

Յանձնառում են փոխ առնել 5 հազար ռուբլից մինչև 10 հազար ռուբլի, վճարելով մինչև 12 պրօցէնտ շահ, քաղաքի անշարժ կայքի հաստատ գրաւականով։ Հարցնել „Մշակի" խմբագրութեան մէջ։

Իմ աշխատասիրած „Մայրենի լեզու" Ա. տարին արդէն սպառուած լինելով և նորա երկրորդ տարին էլ պատրաստուած, ես շուտով սկսելու եմ նոցա տպագրութիւնը պատկերներով և գծագրութեան օրինակներով։ Բայց որովհետև պատկերների փորագրութիւնը Թիֆլիսում շատ թանկ է նստում, ուստի ստիպուած եմ դիմել մեր Ազգային Ուսումնարանների վարչութեանց, առաջարկելով նոցա, եթէ կ՛բարեհաճեն, նպաստել գրքերիս տպագրութեան, ձեռնտու պայմաններով կանխօրէն գնելով իրանց ուսումնարանների համար երկու գրքերից մի անգամից 100 մանէթի առնողին 20% զեղչումն կ՛լինի. իսկ այն գրավաճառները կամ ուսումնարանները, որոնք կանխապէս կը գնեն ոչ պակաս քան երկու հարիւր մանէթի 25% զեղչումն կ՛ստանան։ Ստացած փողերի համար կտրուի ստացականգիր։ Գրքերը պատրաստ կ՛լինեն սեպտեմբերին և պատկերազարդ տպուելուց յետոյ կ՛ծախուին 45 կ.

Իմ հասցէն. Тифлисъ.

Николаю Тер-Гевондіанцъ

Въ домѣ Могнинской Церкви.

Նորերումս դուրս եկաւ և ծախվումէ Վ. Շահվերդեանի «ՆԿԱՏՈՂԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄ» անունով սկզբնական գործնական ձեռնարկը տարրական ուսումնարանների համար. գինն է 50 կ.։—Ճանապարհի ծախսը հեղինակի վերայ է։ Ծախվումէ Թիֆլիսի գրավաճառանոցներում և պ. Բ. Երովեանցի խանութում, Աւլաբարի կամուրջի վերայ։—Օտար քաղաքցիները կարող են ստանալ ուղղակի հեղինակից այս հասցէով. Тифлисъ Василію Шавердову, въ редакцію газеты „Мшакъ“.

Գիրքը բաղկանումէ 8 միջամալ թերթերից. բնագիրը, բացի յառաջաբանից և ցանկից, բաղկանում է 176 երեսից և 101 յօդվածներից զանազան ծանօթութիւններով։ Գրքի բովանդակութիւնը։

Առաջին մաս ա) ուսուցանելու եղանակը բ) դասատան մէջ գտնվող առարկաների հետ ծանօթութիւն. գ) նախընթաց կրթութիւնների մէջ նկարագրած առարկաների համեմատութիւնը (նմանութիւն և զանազանութիւն). բնական պատմութեան սկիզբը դ) ընտանի կենդանիներ, ե) վայրենի կենդանիներ, զ) այս կենդանիների համեմատութիւնը միմեանց հետ (նմանութիւն և զանազանութիւն). Թռչուններ, ը) սողուններ և ձկներ. թ) միջատներ, ժ) մարդ, ի) ծանօթութիւն հայրենիքի հետ։

Երկրորդ մաս. խառն հատուածներ ընթերցանութեան համար. այս մասը բաղկանում է 33 յօդվածներից։ Այս յօդվածների բովանդակութիւնը վեր առած է երեխայի շրջապատող կեանքից և բնութենից։

Дозволено Цензурою. Тифлисъ, Іюня 6 1873 г. Մելիքովի և ընկ. տպարան Խմբագիր—Հրատարակող Գրիգոր Արծրունի